

G. Şehriyar

Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi, Folklor Enstitüsü, Dede Korkut Anabilim dalı,
Bakü, Azerbaycan (e-mail: nevayi-qumru@rambler.ru)

Ignác Kúnos'un Anadolu Halk Edebiyatına ve Dilbilimine Katkıları

Özet

Ignác Kúnos'un bilimsel çalışmaları Anadolu'nun bir çok bölgesinin dilini ve halk edebiyatını öğrenmekte çok önemli bir kaynaktır. Ignác Kúnos bütün hayatını Türk halk edebiyatının derlenmesine, unutulmuş lehçe ve diyalektlerin öğrenilmesine adanmış Yahudi asıllı Macar türkologdur. İşte onun sayesinde Anadolu'nun bir çok bölgesinin folkloru, gelenekleri, tarihi bize ulaşmıştır. Hem savaşıardan hem de doğal afetlerden dolayı haritadan silinmiş bazı bölgelerin örf ve gelenekleri, toponimleri, folklor örnekleri Ignác Kúnos'un paha biçilemez hizmetleri sayesinde bugüne ulaşmıştır. Türk devletlerinde Ignác Kúnos'un hayatı ve çalışmaları kapsamlı araştırılmasına rağmen Azerbaycan'da onun kimliği, bilimsel çalışmaları araştırılmamıştır. Bu anlamda burada Ignác Kúnos'un kişiliği, seyahat ettiği Türk toprakları, oradan derlediği folklor örnekleri, Anadolu Türk lehçeleri ile ilgili verdiği değerli bilgiler ele alınacaktır.

Anahtar sözcükler: Diyalektoloji, lehçe, derlemeler, folklor metinleri, Türk Halk Edebiyatı, Anadolu Türkleri

G. Shehriyar

Azerbaijan National Academy of Sciences, Institute of Folklore, "Grandfather Korkut"
department, Baku, Azerbaijan (e-mail: nevayi-qumru@rambler.ru)

Ignats Kunosh's Gifts to Anatolian Folklore and Linguistics

Abstract

Ignats Kunosh's scientific work is a very important resource in learning the language and folk literature of many regions of Anatolia. Ignats Kunosh is a Hungarian Turkologist with the Jewish origin devoting his life to the collecting of Turkic folk literature and studying the forgotten accents and dialects. Due to his effort, the folklore and the ethnography of many regions of Anatolian have been saved. Either according to the wars or the natural disasters the traditions, names of places, folklore examples of some regions disappeared from the map have come to nowadays with the matchless help of Kunosh. Though his activity was investigated in details in some Turkic states in Azerbaijan, Ignats Kunosh's scientific activity was not in the centre of the attention. In this article the information about Ignats Kunosh's personality, his travel in Turkic states and the folklore examples collected by him will be given, his hard and honourable life will be shown.

Key words: Dialectology, accent, collecting materials, folklore texts, Turkish folk literature, Anatolian Turks

Giriş

Ignác Kúnos'un bilimsel çalışmaları Anadolu'nun bir çok bölgelerinin dilini ve halk edebiyatını öğrenmekte çok önemli bir kaynaktır. O, Anadolu Türklerinin folklorunu, folklorun bütün türlerini derleyip yayımlamıştır. Onun bu çalışmalarına kadar defalarca çaba göstermelerine rağmen derlemenin teknolojisini bilmediklerinden Avrupalı bilim adamları, türkologlar, dilbilimciler bu konuda başarılı olamamışlardır. O yüzden de Kúnos'un araştırmaları kendi alanında tektir.

Ignác Kúnos 1860'da Macaristan'ın Hajdu bölgesinin Samson eyaletinde bir Yahudi ailesinde dünyaya gelmiştir. Çocukluğunu Debreçen'de geçiren Ignác Kúnos eğitimini Debreçen Kalvinist Koleji'nde almış ve 1879'da koleji bitirmiştir.

1980'de üniversiteyi kazanan Kúnos'un eserleri Macar şive ve lehçelerinin öğrenilmesinde çok önemli kaynaklardandır. Üniversitede eğitim gördüğü yıllarda (1880-1884) o, Macar dilinin sesbilgisi, grameri ve sözlerin etimolojisi ile ilgili bir çok değerli eserler yazmıştır. 1880'den itibaren o, birbirinin ardınca "Fiil Örneklerini Kullanım Kuralları" ("A "feil" igeköthasználatáról", 1880), "Debreçen Lehçesi" ("Debreçeni nyelvjárás", 1880), "Debreçen Lehçesinde Fiillerin "ik" eki" ("Az igék ik-es ragozása a debreceni nyelvjárásban", 1882), "Açıklamalı Sözlük" ("Lésen, czékáz" [szómagyarázatok]), "Lokatif" ve "Datif" eklerinin Macar Dilinde Kullanım Şekli" ("A belviszonyragok használatára a magyarban"), "Ki" Prefiksinin Kullanım Şekli. Macar Semantikasına Armağan" (A "ki" igeköthasználatára. Adalék a magyar jelentéstanhoz) isimli eserlerini yazmıştır. Yaptığı bu çalışmalarıyla o, ünlü dilbilimcilerin dikkatini çekmiştir. Üniversite yıllarında yazdığı bu eserlerinden dolayı o, üniversite ve Macar Bilimler Akademisi tarafından burs alıyordu.

Ignác Kúnos'un Bilimsel Çalışmaları

Ignác Kúnos üniversite yıllarında Macar dili, Fin-Ugor dilleri ve Türk dilleri üzerine uzmanlaşmıştır. Bu konuda ona Macar şarkiyatçısı ve türkoloğu Ârmin Vâmberi'nin büyük yardımı dokunmuştur. O, 3 sene Vâmberi'nin (1832-1913) derslerinde Osmanlı, Uygur, Tatar ve Çağatay dillerini öğrenmiş ve bu konuda bir çok eser yazmıştır.

Kúnos'un hayatını Budapeşte'de sokakta rastladığı bir Türk şekerci değiştirdi. Onunla bir kaç saat konuşan Kúnos bu şekercinin konuştuğu Türkçenin hocası Ârmin Vâmberi'nin ona üniversitede öğrettiği Türkçeden çok daha farklı olduğunu duydu. Bu konuda hocası ile Kúnos arasında uzun bir polemik oluşuyor, sonunda Kúnos'un "Türklerin halk edebiyatı var mı?"

sorusuna Vâmberi “Benim bildiğim kadarıyla çok fazla değil” diyerek cevap veriyor. Kúnos “Nasreddin Hoca'nın bütün dünyada ünlü olan “Letaif” eseri halk edebiyatı değil mi?” sorusuna Vâmberi “İşte Türklerin halk edebiyatı bu kadardır” – diyor.

Bundan sonra Ârmin Vâmberi, Kúnos'a Yanos Kracsmarik'in (1857-1943) “Türk Halk Türküsü hakkında” (“A török népdalról”) isimli eserinden söz ediyor. O eseri okuduktan sonra Ignác Kúnos bunların aslında Arap ve Fars dilinin etkisi altında söylenen Türkçe şarkılar olduğunu duydu. O zaman şarkı ile türkü arasındaki farkı Avrupalı bilim adamları bilmiyorlardı. Bununla birlikte o dönemde hakim olan Osmanlı lehçesi de tabii ki, Arap ve Fars kelimeleri ile zengin idi. Bununla da Kúnos'un Türk edebiyatına, Türk diline olan ilgisi daha da arttı.

1884'te Kúnos, Macar Krallık Yüksek Öğretim okulunda bir sene hocalık yaptı. O, Macaristan Bilimler Akademisinin üyeleri olan hocaları József Budenz'in, Ignác Goldzieher'in ve Ârmin Vâmberi'nin ısrarı ile Anadolu şivelerini ve halk dilini araştırmak amacıyla Macaristan Bilimler Akademisine başvuru yaptı. 1885'de izin alarak Osmanlı'ya doğru yola çıktı. Ona bu işte maddî ve manevî destek olanlar arasında arkadaşı Bernât Munkácsi, Budapeşte Yahudi Birliğinin başkanı Môr Vormann, hocaları Ignác Goldzieher ve József Budenz de vardı.

Kúnos, Budapeşte'den Zimoni'ye gitmek için bedava tren bileti, imparatorluğun ve krallığın buharlı vapur şirketinden, Zimoni'den Ruscuk'a ve Ruscuk'tan Lom Palanka'ya (Bulgaristan) kadar gitmek için de bedava vapur bileti sağlanmıştır. O, bunun karşılandığında yaptığı araştırmalarını Macaristan Bilimler Akademisinin bülteninde yayımlayacağına söz vermiştir.

Kúnos, Türkiye seferine Tuna sahillerinde yerleşen, ahalisinin çoğunluğunun Türk olduğu Ruscuk'la başlamıştır. Burada yaşadığı dönemde Türk dilini ve örf-adetlerini öğrenmiştir. Ruscuk'ta Adakule halk türkülerini toplamıştır [1: 2]. Adakule'nin folkloru, etnografisi ve dili ile ilgili ilk bilgiyi Ignác Kúnos vermiştir [2, s.173]. Bu seyahatten sonra Ignác Kúnos uykularında Türkçe konuştuğunu yazıyor [4]. Kúnos Ruscuk'tan 100 türkü derlemiştir. O bu derlemelerinde bölgenin diyalektini muhafaza ettiğinden bu eserler Türkiye dialekt ve şivelerinin öğrenilmesinde [5] çok gerekli bir kaynaktır.

Kúnos'un verdiği bilgiye göre, Adakule'deki evler tek katlı, tuğla tavanlı dikililerdir. Burada tek minareli bir camii de var idi. Adada yaklaşık 550 kişi oturuyordu. Adakule'de bir hapishanenin olmasına rağmen içerisi

G. Şehriyar. Ignác Kúnos'un Anadolu Halk Edebiyatına ve Dilbilimine Katkıları.

hep boş imiş, yazın sıcaklarda insanlar oraya serinlemek için gidiyorlardı [6, s. 126]. Kúnos buradan etnografi adetlerini yansıtan 60'tan fazla fotoğraf, 100'den fazla türkü, 43 masal, bulmacalar, çocuk oyunları, inançlar derlemiştir.

Bu seferin ardından Kúnos'un yolu Varna'ya düşmüştür. Orada da Türk ahalisinin folklorunu ve etnografisini öğrenmiş, burada tarih boyu "önemli bir Türk nüfusu"nun [7, s. 160; 8, s. 5696-5697] yaşadığını belirtmiştir. Varna, Bulgaristan'ın Kafkasya, Poti, Batum ve İstanbul'u birleştiren en büyük liman şehridir. 2014'ün istatistiklerine göre Varna'nın nüfusu 348002 kişidir [9].

Bundan başka Ignác Kúnos bugün Rumeli'de yaşayan Türklerin dilini, etnografisini, folklorunu araştırmıştır. Unutulmakta olan Rumeli kültürüne bakıldığında savaşlar veya afetler sonucu adaların suyun altında kalması ile kaybolan büyük bir kültür görüyoruz. Ama elimizde olan malzemeler gösteriyor ki, konusu kahramanlık olan türküler ve başka folklor metinleri daha derinden incelenirse, tarihin perde arkasında saklanan savaşlar ve onların sebepleri ile ilgili çok gizli bilgiler ortaya çıkacaktır [10, s.116].

Ignác Kúnos'un Türk halk edebiyatına gösterdiği hizmetlerin arkasında yalnız hocaları ve arkadaşları yok. Folklor metinlerinin derlenmesinde ve sisteme alınmasında İstanbul'da yaşayan ve burada Türk dilli elyazmalarını toplayıp satan Daniel Szilâgi'nin (1831-1885) de hizmetleri büyüktür. Daniel Szilâgi ona derlediği metinlerin Macar diline tercümesinde ve transkripsiyonlarının yapılmasında yardım etmiştir.

Sonraki hatıralarında Ignác Kúnos halkın dilinden 220 türkü, 30 destan derlediğini bildirmiştir. Kúnos, 1885'te hocası József Budenz'den o güne kadar derlediği folklor malzemelerini Macaristan Bilimler Akademisine vermesini ve onların bir kitap halinde yayımlanmasını rica ediyor.

Johann Heinrix Mordtmann (1839-1912) Kúnos'a derleme ve araştırmalarında gösterdiği uğurlara şaşırıldığını söylemiştir. Kúnos ise uğurlarının sırrını böyle anlatmıştır: "Derleyicinin her şeyden önce Türkler arasında yaşaması çok önemlidir. O, söyleyicilerin mutluluklarını, üzüntülerini paylaşmalı, onların örf-geleneklerine uymalı, onlar gibi giyinmelidir..." [11].

Kúnos'un gösterdiği bu hizmetleri yalnız hocası József Budenz değerlendiriyordu. Defalarca Macaristan Bilimler Akademisine ve Budapeşte Yahudi Birliğinin başkanına başvurusuna rağmen onu maddi ve manevi olarak destekleyen olmadı. Onun için de Kúnos derlediği

malzemeleri yayınlaması için József Budenz'e gönderdi. O, az da olsa oradan para alacağını umuyordu.

Kúnos daha sonra Mısır'a seyahet etmiş, orada yaşayan arkadaşı Yusuf Samih'in kütüphanesinde olan Konya şivesi ile yazıldığı düşünülen "Nasreddin Hoca latifeleri" dergisi ve daha bir çok malzemelerin kopyasını almıştı [12]. O, Mısır'dan İstanbul'a 13 günde döndü. Bu seyahatin çok ağır geçtiği biliniyor. Geri dönerken Kúnos'un yolculuk ettiği gemi şiddetli fırtınaya kapılmış. Gemi ciddi zarar görmüş, hatta bir tarafı yanmıştır.

Böylece ölümden dönen Kúnos'un parası olmadığından gemide ona yatak verilmemiştir. O da yerde yatmıştır. Yunanistan'ın Pire limanına aç susuz ulaşmıştır [13].

Ignác Kúnos'un Anadolu Halk Edebiyatına ve Dilbilimine Katkıları

Kúnos İstanbul'da yaşadığı yıllarda her gün camiye gitmiş, medrese dersleri almıştır. Aynı zamanda Özbekler tekkesine de giderek orada Çağatayca öğrenmiştir. O, medreseleri, tekkeleri ziyaret ederek bir taraftan da folklor metinleri derlemeyi unutmadı, 1886'da "Karagöz" oyunlarından söz eden "Üç Karagöz oyunu" ("Három karagöz játék") kitabını yayımlattı. Macar dilinde yayımlanan bu eser İstanbul şivesinin öğrenilmesinde eşsiz kaynak olduğu için gerekli kaynak olduğundan Kúnos oyunu şive üzerine tahlil etmiş, açıklamalar yapmıştır.

Aslında bu kitabın 1885. yılda neşr edilmesi planlanmıştı. Kúnos kitabın elyazma varyantını dostu Daniel Szilagi'ye okuyup düzeltmeler yapması için vermişti. Lakin Daniel'in beklenmeyen ölümü bu işi aksattı. İstanbul'un Timoni sokağında sarraf dükkanı olan Daniel Szilagi'nin bu beklenmeyen ölümünün ardından dükkanı devlet görevlileri tarafından mühürlendi. Bunun üzerine bir gece dükkan da yağmalandı ve pek çok değerli kitap çalındı. Çalınmış kitaplar arasında Kúnos'un "Üç Karagöz Oyunu" kitabı da vardı. Ancak sonradan ortaya çıktı ki devlet görevlileri bu "hırsızlık" hadisesini kendileri teşkil etmişler. Bunun sebebi, o eserlerin arasında devlet aleyhine kitapların olup olmadığının ortaya çıkarılmasıymış.

1887'de ise Kúnos derlediği 300 türkü, "özel" adlandırdığı 100 türkü (bekçi baba rivayetleri), 200 bulmaca, 15 hikaye ve "Koroğlu" hikayelerinden ibaret metinleri yayımlattı. "Osmanlı Türk Halk Edebiyatından Örnekler" ("Oszmán-török népköltési gyűjtemény") isimli bu kitabın ikinci cildi 1889'da yayınlandı.

Kúnos'un derlediği malzemeler arasında en çok önem verdiği "Aslı ve Kerem" hikayesi idi. Onun çalışmaları arasında "Aşık Karib" hikayesi de

G. Şehriyar. Ignác Kúnos'un Anadolu Halk Edebiyatına ve Dilbilimine Katkıları.

vardı. Folklorcular ve dilbilimciler bu hikaye etrafında çok sayıda tartışmalar yürütmüş, hatta Kúnos'un bu derlemesi onun bütün çalışmalarına kuşku düşürmüştür. Yazılarının birinde “Arap ve Fars kelimelerinden arınmış “Aslı ve Kerem” hikayesi” diye söz ettiği bu çalışması bilim insanlarında onun bütün derlemelere müdahale ettiği fikrini uyandırmıştır. Zira bizim Kúnos'un derlemeleri üzerinde yaptığımız dilbilim araştırmaları bu fikrin yanlış olduğunu gösteriyor. Onun derlemeleri arasında yüzlerce Arap-Fars kelimeleri içeren türküler, hikayeler vb. folklor ürünleri vardır ki, onların bugün mutlaka müdahaleye ihtiyacı vardır. Mesela:

Hep sabi-sübyanlar ateşe düştü,
Aldı nemse bizim nazlı Budini [1, s. 24-25].

Burada Arapça “sabi-sübyanlar” süttten kesilmemiş oğlan çocuğu (Luğat, 1993, 905) kelimesi kullanılmıştır ve onun üzerinde hiç bir müdahale yoktur. Türkünün bu yerinde “nemse” gibi söylenen Alman askeri bir başka türküde “nemçe” olarak söylenmiştir.

Nemçe kralı durmuş ağlar,
Hey ada ada, can sana feda [1, s. 156-157].

Kúnos 1886 senesinde o zamana kadar 80 masal derlediğini yazıyor. Bundan sonra Kúnos'un derlediği folklor metinlerini yayınlamak için yayın evleri, cemiyetler ve kurumlar (Olcsó Könyvtár, Budapeşt Szemle gazetesi, Kisfaludi Cemiyeti, Macaristan Bilimler Akademisi) sıraya girdiler. 1887'de ise Macaristan Bilimler Akademisi Kúnos'a maddi yardımını keser. Bundan sonra o, Macaristan'daki gazete ve dergilere makaleler yazıyor. Sonraki yıllarda Macaristan Bilimler Akademisi tarafından Zsigmond Simoni (1853-1919) Kúnos'a belli bir ücret karşılığında Osmanlı devletinde yaşanan siyasi olaylarla ilgili bilgi vermesini önermiş, maddi sıkıntılar yaşamasına rağmen Kúnos bu teklifi kabul etmemiştir.

Fransalı arkadaşlarından biri onun “Karagöz” oyunu üzerine yaptığı araştırmalarını Paris'teki “Journal Asiatique” dergisinde yayınlamak için Fransızcaya çevirmiştir. Bunun ardından Paris'teki Şarkiyat Enstitüsü, özellikle de Abel Pavet de Courteille'nin (1821-1889) ve Charles Adrien Casimir Barbier de Meynard'ın (1827-1908) yardımı ile Fransa'nın İstanbul'daki Büyükelçiliği Kúnos'dan “Karagöz”le ilgili araştırmalarının birkaç nüshasını satın aldı.

İki cildi yayınlanmış olan “Osmanlı-Türk Halk Edebiyatından Örnekler” kitabının üçüncü cildini Rusya'da yayınlamak isteyen Kúnos burada Vasiliy Vasilyeviç Radlov'la (1837-1918) tanışmıştır. Radlov 1917'de yayınlattığı “Ansiklopedik Sözlük”ün bir kaç bölümünü Anadolu şivesi üzerine uzmanlaşmış Kúnos'a göndermiştir. Bunun ardından da Kúnos

Anadolu ve İstanbul`da derlediği malzemeleri Almancaya çevirerek Sankt-Petersburg`ta Şarkiyat Enstitüsüne yayınlamaları için göndermiştir.

Bu yıllarda Radlov yazdığı “Kuzey Türk Dillerinin Karşılaştırmalı Grameri” (“Proben der Volksliteratur der türkischen Stämme”) eserinin 8. cildini Osmanlı Türkçesine adanmış ve bu cildin hazırlanmasını Sankt-Petersburg Rus Çar Akademisinin teklifi ile Kúnos`a havale etmiştir. Radlov, aynı zamanda 1888-1911 yıllarında yazdığı 4 ciltlik “Türk Lehçelerinin Sözlük Deneyimi” (“Versuch eines Wörterbuchs der türkischen Dialekte”) eserinin Anadolu Türkçesine ait bölümünü yazmasını da Kúnos`tan rica etmiştir. Radlov`un en büyük eseri olan “Güney Sibirya Ve Cungar Düzlüğünde Yaşayan Türk Boylarının Halk Edebiyatı Örnekleri” eserinin 6. cildinin 600 sayfasını Kúnos yazmıştır (Кумыкской мир).

Kúnos Türkiye`den Macaristan`a döndükten sonra art arda çok önemli eserler yazmıştır: “Osmanlı-Türk Halk Edebiyatından Örnekler” (“Oszmán-török népköltési gyűjtemény”, I cilt – 1887; II cilt – 1889), “Nasreddin Hocanın Latifeleri” (“Nasreddin Hodsa tréfái”, 1899), “Türk Halk masalları” (“Török népmesék”, 1889), “Küçük Asya`dan Türk Halk Romanları” (“Kisázsiai török népregények”, 1892), “Türk Kadınlarının Dili ve Şiiri” (“A török nk nyelve és költészete”, 1893) ve “Yeni Türk Edebiyatının Gelişimi” (“Az újabb török irodalom fejlődése”, 1900). Macaristan`da yayınlanan Pallas Büyük Ansiklopedisinin (Pallas Nagy Lexikona, cilt I-XVIII, 1893-1900) ve Revai Büyük Ansiklopedisinin (Révai Nagy Lexikona, cilt I-XXII) Türklere ait maddelerini de o hazırlamıştır.

Kúnos, I Dünya Savaşı yıllarında Macaristan`da Türk dilli askeri esirler arasında da folklor metinlerini derlemiştir. O, Heb (şu anda Çekoslovakya sınırlarında bir şehir) askeri kampında Kumuk esirlerden türküler derlemiştir (Образцы народной литературы тюркских племен). Malesef Macaristan Bilimler Akademisinin Bilimsel Arşivinde muhafaza edilen bu malzemeler ne Macarlar, ne Türkler, ne de Ruslar tarafından öğrenilmemiştir.

Sonuç

Kúnos 1895`de Roza Szell`le evlenmiştir. Onun 4 oğlu, 1 kızı var. Bugün torunu Laszlo Kúnos Budapeşte Üniversitesinde İskandinav dilleri üzerine uzmandır.

Macaristan`a geldikten sonra hocaları József Budenz`in ve Ârmin Vâmberi`nin yardımı ile 1890`de Budapeşte Üniversitesi edebiyat

G. Şehriyar. Ignác Kúnos'un Anadolu Halk Edebiyatına ve Dilbilimine Katkıları.

bölümünde Türk dili ve edebiyatı hocalığı yaptı. Sonradan Budapeşte Macar Kraliyet Üniversitesinde (Budapesti Királyi Magyar Tudományegyetem) Türk dili ve edebiyatı uzmanlığı üzerine doçent olmuştur.

Kúnos 1889 senesinden itibaren Paris'teki Asya Cemiyetinin (Société Asiatique), Alman-Doğu Ülkeleri Cemiyetinin (Deutschen Morgenländischen Gesellschaft), Helsinki'deki Fin-Ugor Birliğinin üyesi, Uluslararası Orta ve Doğu Asya Cemiyetinin (Nemzetközi Közép és Keletázsiai Társaság) başkanı olarak çalışmıştır.

Kúnos ömrünün son yıllarını yine de Türk folkloruna, Türk edebiyatına adanmıştır. O, derviş masalları ve hikayeleri ile ilgili "Derviş Efsaneleri" ("Dervis legendák") isimli makale dizisi yazmış ve yayımlatmıştır. Almanların Yahudileri toplumsal katliamından Sovyet Ordusunun o topraklarda gerçekleştirdiği kanlı dövüslere kadar yaşanmış bütün olaylara rağmen Ignác Kúnos yine de yılmadan çalışmıştır. Sokaklarda yapılan ağır dövüş zamanlarında bile kağıdı duvara dayayıp yazmaya devam ediyordu. Ölümüne 3 gün kala kalemi elinde zor tutmasına rağmen makalesini sonlandırmaya çalışmıştı.

Ignác Kúnos 7 Ocak 1945'te Budapeşte'de vefat etmiştir.

EDEBİYAT

1. Kúnos İ. Türk Halk Edebiyatı Örnekleri (Oszmán-török népköltési gyűjtemény). Budapest, 1907
2. Popescu-Judetz E. Adakale (çev. Aksoy B.). İstanbul, 2006
3. Şehriyar G. Rumeli: izi itmiş tarih. "Dede Gorgud" elmi-edebi toplu, 2014 (1)
4. Kúnos'un József Budenz'e yazdığı mektup, MA. Belge Nr. 5448/259
5. Kúnos'un József Budenz'e yazdığı mektup, MA. Belge Nr. 5448/260
6. Szilágyi S. Ignác Kúnos Türk Folklor Araştırmalarında Bir Öncü. Doktora tezi. Ankara, 2007
7. Ignacz Kúnos. Türk Halk Türküleri. Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul, 1988
8. Cem Büyük Ansiklopedisi. C.15, İstanbul, 1986
9. Şehriyar G. Rumeli: izi itmiş tarih. "Dede Gorgud" elmi-edebi toplu, 2014 (3)
10. Şehriyar G. Rumeli: izi itmiş tarih. "Dede Gorgud" elmi-edebi toplu, 2014 (2)
11. Kúnos'un József Budenz'e yazdığı mektup, MA. Belge Nr. 5448/264
12. Kúnos'un József Budenz'e yazdığı mektup, MA. Belge Nr., 5448/303
13. Kúnos'un József Budenz'e yazdığı mektup, MA. Belge Nr., 5448/271
14. Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Luğat (Haz: Devellioğlu F.). Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara, 1993
15. Образцы народной литературы тюркских племен, живущих в Южной Сибири и Джунгарской степи. Тексты и немецкий перевод; Санкт-Петербург, 1866-1896
16. По следам одной фотографии (Венгрия, 1917 г.). Кумыкской мир // Культура, история, современность. 25 января 2015 <http://kumukia.ru/article-4010.html>

Андатпа

Игнац Куностың ғылыми еңбектері Анадолының аймағының тіл және халық әдебиетін зерттеуде өте маңызды ресурс болып табылады. Игнац Кунос - бүкіл өмірін түркі халқының әдебиетін жинауға және диалектілерді оқытуға арнаған еврей текті мажар түркітанушысы. Оның зерттеулері арқылы Анадолы аймағының фольклоры, дәстүрлері мен тарихымен танысуға болады. Яғни соғыс пен табиғи апаттардың себебінен қирап, картада көрсетілмеген кейбір аймақтардың әдет-ғұрпы мен салт-дәстүрлері, фольклор мысалдары Игнац Куностың ерен еңбегінің нәтижесінде бүгінгі күнге дейін жеткен. Түркі мемлекеттерінде Игнац Кунос өмірі мен қызметі біршама зерттелмеген, Әзербайжанда оның өмірі мен ғылымға қосқан үлесі әлі толық зерттелмеген. Мақалада Игнац Куностың тұлғасы мен саяхатқа шыққан түрік жерлері, жинақтаған фольклор мысалдары, Анадолы түрік диалектілері туралы құнды ақпараттарға шолу жасалып, ғылыми тұрғыдан сараланады.

Кілт сөздер: Диалектология, диалект, компиляция, фольклорлық мәтіндер, түрік халық әдебиеті, Анадолы түркілері.

(Г.Шехрияр. Игнац Куностың Анадолы халық әдебиеті мен тіл біліміне қосқан үлесі)

Аннотация

Научные работы Игнаца Куноса являются очень важным ресурсом в изучении языка и народной литературы многих регионов Анатолии. Игнац Кунос - венгерский тюрколог, еврей по происхождению, посвятивший свою жизнь коллекционированию тюркской народной литературы и изучению забытых акцентов и диалектов тюркских народов. Благодаря его усилиям был сохранен фольклор и этногеография многих регионов Анатолии. Забытые историей в результате войн и стихийных бедствий обычаи и традиции, топонимические названия мест, фольклорные образцы некоторых регионов, исчезнувшие с карты, вновь обрели свое существование благодаря трудам Игнаца Куноса. Несмотря на то, что его деятельность была детально исследована в некоторых тюркских государствах, в частности в Азербайджане, научная деятельность Игнаца Куноса представляет большой научный интерес в настоящее время. В данной статье представлена информация о личности Игнаца Куноса, его путешествиях по тюркским государствам и собранных им фольклорных примерах, а также дается информация о его трудной судьбе и почетной жизни.

Ключевые слова: Диалектология, акцент, коллекционные материалы, фольклорные тексты, турецкая народная литература, анатолийские турки.

(Г.Шехрияр. Вклад Игнаца Куноса в анатолийский фольклор и лингвистику)